

МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ДИТЯЧОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

На превеликий жаль, проблема дитячої праці в Україні досить тривалий час розглядалася під кутом байдужості та скептицизму. Бурхливі зміни в соціально-економічному та політичному житті України відвернули увагу суспільства від цієї проблеми, однак останнім часом ситуація поступово починає змінюватися на краще. Дитяча праця привертає дедалі більшу увагу як на національному, так і міжнародному рівнях. Нині в усьому світі вона визнана як вирішальний фактор, що характеризує експлуатацію та порушення прав дітей.

Ще 1802 року парламент Великої Британії прийняв "Акт про збереження морального здоров'я підмайстрів". Зміст, який тоді вкладали парламентарі в поняття "морального здоров'я", відповідає тому, що ми сьогодні визначили як питання безпеки, здоров'я та добробуту на робочому місці, а "підмайстрами" були, власне, діти, зайняті в різних сферах виробництва, зокрема в таких сумнозвісних галузях, як гірничо-каменярство та чищення димарів тощо. Однак виконання даного акта роботодавцями були виключно добровільним і не набуло широкого поширення. Саме тому 1833 року в межах Уряду Її Величності королеви було призначено чотирьох інспекторів фабрик, які відповідали за контроль та запобігання надмірній тривалості робочого дня працюючих дітей та молоді. Таким чином, народження інституту інспекторів праці історично пов'язано з усвідомленням потреби в подоланні найгірших форм експлуатації дітей, а також в охороні їхнього життя та здоров'я як найвищої цінності.

Подолання цієї проблеми неможливе без об'єднання зусиль усіх держав світу. Труднощі переходу до ринкових відносин призвели до значного збільшення експлуатації дітей. З огляду на це, дуже важливою є позиція Міжнародної організації праці (скорочено – МОП).

З початку свого створення МОП спрямувала нормотворчу діяльність на заборону такої праці, яка на порозі ери індустріалізації стала однією з найтяжчих хвороб суспільства. Однією з перших конвенцій, що були прийняті через кілька місяців після заснування МОП

1919 року стала Конвенція № 5 “Про заборону використання праці дітей віком до 14 років на промислових підприємствах”.

Останнім часом в Україні проблему дитячої праці визнано на офіційному рівні. Україна вже ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини та ряд конвенцій МОП, у тому числі Конвенцію № 138 “Про мінімальний вік для прийому на роботу” та Конвенцію № 182 “Про заборону та негайні дії щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці”.

Включення завдання щодо ефективного викорінювання дитячої праці в Декларацію МОП, основних принципів та прав у світлі праці, яку ухвалила Міжнародна конференція праці на 86-й сесії в Женеві 18 червня 1998 року, відображає загальну згоду всього світу відносно того, що дитяча праця це реальна загроза стабільному економічному та соціальному зростанню в усіх країнах.

Статистичні дані, результати наукових досліджень та наші особисті враження переконливо свідчать про реальне існування в Україні праці дітей у віці до 15 років, що офіційно визнано межею початку трудової діяльності.

Оскільки праця дітей віком до 15 років законодавчо заборонена, то з боку роботодавців широко застосовується практика неофіційного найму, що є прямим порушенням норм чинного в Україні законодавства. Це не дає можливості відповідним державним структурам у повному обсязі виконувати свої обов'язки щодо контролю через відсутність механізмів нагляду за умовами праці дітей, які працюють на основі усної домовленості з роботодавцем.

Виконуючи некваліфіковану, переважно важку фізичну роботу, та ще й без офіційного оформлення трудових відносин, діти часто стають жертвами надмірного фізичного і психічного навантаження, страждають від шкідливих умов праці. Експлуатація дитячої праці негативно позначається на здоров'ї дитини та подальшому їх розвитку, заважає навчанню.

Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні, матеріальне становище сімей з дітьми не дозволяють говорити про можливість припинення застосування дитячої праці в Україні як такої. Повна заборона такого виду діяльності лише ускладнить становище тих сімей, в яких діти вимушені працювати з метою їх матеріальної підтримки. Така заборона може призвести до непередбачуваних наслідків, посилення рівня експлуатації та знищення будь-яких соціальних гарантій.

Для якнайшвидшого вирішення проблем дитячої праці в Україні постала нагальна потреба у розробленні дієвого механізму контролю за

виконанням на практиці чинного законодавства з питань застосування дитячої праці та визначення коло державних органів, на які покладаються ті функції. Поряд із цим необхідно посилити дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність за порушення законодавства про дитячу працю. Також необхідно створити ефективну систему моніторингу та звітності з порушень законодавства стосовно дитячої праці та багато іншого.

Але всі ці та багато інших дій, спрямованих на подолання проблем, пов'язаних із застосування дитячої праці в Україні, можуть виявитися марними, якщо ми, пересічні громадяни не змінимо нашого ставлення до цієї проблеми. Байдужість суспільства до проблем своїх найменших членів може призвести до жакхливих наслідків у майбутньому, оскільки, не отримавши відповідного виховання та освіти сьогодні, ці діти навряд чи стануть повноцінними громадянами своєї Держави в майбутньому.

Експлуатація дитячої праці та порушення прав працюючих дітей є загальнодержавною проблемою, тому вирішення її потребує об'єднання зусиль як органів державної влади, так і підприємців та громадських організацій. Лише об'єднавши зусилля заради єдиної мети, ми можемо змінити ситуацію на краще та повернути країні її майбутнє.

Лагутіна І. В.,

*Одеська національна юридична академія,
аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Захист трудових прав і законних інтересів полягає у створенні обстановки, за якої стає можливим реалізація, здійснення цих прав та інтересів. Визнаючи певні суб'єктивні права, трудове законодавство повинно забезпечити їх необхідними способами захисту. Зміст захисту складають певні дії, що спрямовані на усунення перешкод у здійсненні прав та інтересів. Таким чином, ці дії є умовами реалізації трудових прав і законних інтересів.

Проблема способів захисту прав та інтересів громадян досліджували такі вчені, як О.Є. Богданова, М.І. Брагінський, А. П. Вершинін, В. В. Витрянський, І. Я. Дюрягін, Г. А. Ігдиров, Т.І. Іларіоно-